

Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στην Ελλάδα: Οι Στόχοι, τα Μέσα για την Επίτευξή τους και η Εξέλιξη του Θεσμού από το 1993 μέχρι Σήμερα

Γιώργος Φαραγγιτάκης

Οικονομολόγος – Βιολόγος, Πρόεδρος Δ.Ε. Παραρτήματος ΠΕΕΚΠΕ Αττικής
Μιλήτου 179, Τ.Κ. 164 51, Αργυρούπολη

gfarangitakis@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το Υπουργείο Παιδείας προσπάθησε να στηρίξει την Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία με την ίδρυση και λειτουργία Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) σύμφωνα με σύστημα κριτηρίων επιλογών τόπων και με τέσσερις (4) διαχρονικά αναπροσαρμογές του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας. Τα ΚΠΕ στηρίχθηκαν οικονομικά και από το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης και αυτό προκάλεσε αυξημένη ζήτηση ίδρυσής τους σε πολλές περιοχές της χώρας. Το σύστημα κριτηρίων δεν τηρήθηκε με αποτέλεσμα τη στρεβλή γεωγραφική κατανομή 65 ΚΠΕ σε όλη τη χώρα με τρόπο που δεν ανταποκρίνεται στην πληθυσμιακή αντιστοιχία τους προς το μαθητικό και εκπαιδευτικό δυναμικό. Έτσι, αφαιρείται η βάση για περιφερειακή οργάνωση της ΠΕ σε σημαντικές περιφέρειες όπως η Αττική. Η στελέχωση και η χρηματοδότηση δεν αντιστοιχούν στο παραγόμενο από κάθε ΚΠΕ έργο, ενώ οι θεσμικές ρυθμίσεις δεν καλύπτουν τις ανάγκες των απασχολούμενων εκπαιδευτικών. Οι κατασκευές και η συντήρηση δεν εντάσσονται στα προγράμματα του ΟΣΚ. Από την άλλη πλευρά όμως, τα ΚΠΕ έχουν σημειώσει μεγάλες επιτυχίες στην εκπαίδευση, στην επιμόρφωση, στις δικτυώσεις, στη συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες και στις διεθνείς συνεργασίες ανοίγοντας πρωτοποριακούς δρόμους στην Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία. Η αναδιοργάνωση του θεσμού με τρόπο που θα αξιοποιεί τα θετικά στοιχεία και θα λύνει τα παραπάνω προβλήματα είναι επιβεβλημένη για τη συνέχεια.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αποφάσεις - θεσμικό πλαίσιο, διαχρονική εξέλιξη, προβλήματα, προοπτικές

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Υπουργείο Παιδείας της Ελλάδας το 1995, αφού αξιολόγησε τα θετικά και αρνητικά στοιχεία της κατάστασης της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΠΕ) στόχευσε στη στήριξη του θεσμού της ΠΕ αναγνωρίζοντας το ρόλο της στην προστασία της οικολογικής ισορροπίας, της ποιότητας της ζωής και της βιωσιμότητας της ανάπτυξης. Η στήριξη αυτή εκφράστηκε με τη δημιουργία θεσμικού πλαισίου για την υλοποίηση σχολικών προγραμμάτων ΠΕ, την προώθηση σχετικών θεματικών ενοτήτων στα αναλυτικά προγράμματα όλων των μαθημάτων, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε πολυήμερα προγράμματα, τη συνεργασία με

κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς και την ίδρυση είκοσι ΚΠΕ με ισόρροπη κατανομή ανά την επικράτεια, που να δίνουν δυνατότητα πρόσβασης σε όλο το μαθητικό πληθυσμό (Φαραγγιτάκης, 1996).

Για την επιλογή τόπων και προτάσεων ίδρυσης νέων ΚΠΕ σε συνδυασμό με τα προβλεπόμενα από τον νόμο 1892/1990 για δημοτικά κτίρια ή μαθητικές εστίες του ΕΙΝ τέθηκαν τα εξής κριτήρια:

- α) πληθυσμιακή αντιστοιχία και γεωγραφική εξακτίνωση ώστε να προσφερθούν υπηρεσίες αναλογικά στους εκπαιδευτικούς και στους μαθητές όλης της χώρας
- β) ύπαρξη κατάλληλων υποδομών ώστε να αναπτυχθούν χώροι και εξοπλισμοί εκπαίδευσης, επιμόρφωσης, διοίκησης και φιλοξενίας
- γ) ενδιαφέρον της τοπικής κοινωνίας
- δ) δυνατότητες κατάλληλης στελέχωσης
- ε) ύπαρξη οικολογικών πεδίων και ενδιαφερουσών θεματικών ενοτήτων
- στ) εύκολη προσβασιμότητα για εκπαιδευτικούς και μαθητές
- η) ύπαρξη κοντινών πεδίων εφαρμογής εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Διαφαινόταν η δυνατότητα ανάπτυξης συνεργασιών με την τοπική κοινωνία και την επιστημονική κοινότητα, που θα διαμόρφωναν συνθήκες γνωστικών και αξιακών προϋποθέσεων για ενεργητική συνεργασία εκπαίδευσης και κοινωνίας στην κατεύθυνση βιώσιμης διαχείρισης του περιβάλλοντος (Αριανούτσου & Φαραγγιτάκης, 1996).

Η έμφαση που δόθηκε από την UNESCO στη συλλειτουργία των πυλώνων κοινωνία-οικονομία-περιβάλλον στην πορεία της εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία (Σκούλλος, 2004), φάνηκε να μπορεί να υπηρετηθεί αποτελεσματικά από το νέο θεσμό.

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΒΗΜΑ

Είχε προηγηθεί η ίδρυση και η λειτουργία του ΚΠΕ Κλειτορίας (Υ.Α./1242/1993), που υστερούσε σε προσβασιμότητα και δυνατότητες στελέχωσης αλλά κέρδισε άμεσα την αποδοχή από τον εκπαιδευτικό και μαθητικό κόσμο και την τοπική κοινωνία. Ο βιωματικός χαρακτήρας της εκπαίδευσης, η ομαδική εργασία, η έξοδος από τους τέσσερις τοίχους του Σχολείου, η επαφή με τη φύση και άλλα στοιχεία άρεσαν πολύ στους μαθητές και στους εκπαιδευτικούς, ενώ οι κάτοικοι ενός απομακρυσμένου χωριού είδαν κόσμο να το επισκέπτεται με συνέπεια τη διαμόρφωση νέων όρων βιώσιμης ανάπτυξης. Το ΚΠΕ στελεχώθηκε με δύο εκπαιδευτικούς, που βρέθηκαν δύσκολα, προσέφερε οκτώ τριήμερα προγράμματα το χρόνο, που παρακολουθούσαν ενδιαφερόμενες σχολικές ομάδες Β/θμιας μετά από κλήρωση στο ΥΠΕΠΘ με παρουσία εκπροσώπου της ΟΛΜΕ. Επίσης ήταν χώρος για επιμόρφωση εκπαιδευτικών των Δ/νσεων Εκπαίδευσης της Αχαΐας. Η χρηματοδότηση του ΚΠΕ γινόταν από το αποθεματικό του τακτικού προϋπολογισμού του ΥΠΕΠΘ.

Η ΜΑΚΡΑ ΣΥΝΕΧΕΙΑ

Το Μάιο του 1995 μετά την υποβολή των προτάσεων, τις επισκέψεις και εκθέσεις πραγματογνωμοσύνης και την τελική αξιολόγηση με την ΥΑ Γ2/3219/11-5 του Γεωργίου Παπανδρέου, ιδρύθηκαν έξι νέα ΚΠΕ στην Αργυρούπολη, στο Ελευθέριο - Κορδελιό, στην Καστοριά, στο Μουζάκι Καρδίτσας, στην Κόνιτσα και στο Σουφλί. Παράλληλα ιδρύθηκε το παράρτημα του ΚΠΕ Κλειτορίας στην Ακράτα. Το 1995 λειτούργησε το ΚΠΕ Αργυρούπολης και το 1996 τα υπόλοιπα πέντε ΚΠΕ και το παράρτημα της Ακράτας. Οι προβλεπόμενες δράσεις ήταν:

- ο τα εκπαιδευτικά προγράμματα
- ο η στήριξη των σχολικών προγραμμάτων
- ο η παραγωγή εκπαιδευτικού και ενημερωτικού υλικού
- ο η σύνδεση με τα Επιστημονικά Ιδρύματα σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο
- ο η οργάνωση και πραγματοποίηση επιμορφωτικών σεμιναρίων και ημερίδων
- ο η συνεργασία με κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς φορείς
- ο και η προώθηση της έρευνας.

Σε σχέση με τις υποδομές προσδιορίστηκαν ως βασικές οι αίθουσες και ο σχετικός εξοπλισμός διδασκαλίας, εργαστηρίων, ηλεκτρονικών υπολογιστών, βιβλιοθήκης, πολλαπλών χρήσεων, διοικητικής υποστήριξης, αποθήκευσης υλικών και για τα ΚΠΕ της Περιφέρειας μαγειρείο, εστιατόριο και ξενώνας φιλοξενίας.

Τα κριτήρια για την επιλογή των εκπαιδευτικών (3 καθηγητών και 2 δασκάλων), που επελέγησαν με ΥΑ για 3 χρόνια ώστε να δοθεί επάρκεια χρόνου προσαρμογής, ανάπτυξης ομαδικής εργασίας και απόδοσης ήταν τα εξής:

- οι βασικές και μεταπτυχιακές σπουδές
- η επιμόρφωση στο εσωτερικό και στο εξωτερικό στην ΠΕ
- οι συμμετοχές σε σχετικά συνέδρια
- η υλοποίηση σχολικών προγραμμάτων ΠΕ
- οι δημοσιεύσεις
- η επιμορφωτική δραστηριότητα
- η διεθνής εμπειρία
- η συμμετοχή σε ομάδες εργασίας
- οι ξένες γλώσσες
- τα χρόνια υπηρεσίας.

Η ίδια απόφαση προσδιόριζε τα καθήκοντα των εκπαιδευτικών, τα οικονομικά θέματα, τη σύνδεση με την τοπική κοινωνία και τους άλλους φορείς δια της λειτουργίας της Συμβουλευτικής Επιτροπής καθώς και τα θέματα διοικητικής και γραμματειακής υποστήριξης.

Αξιοσημείωτο είναι ότι η απόφαση του 1995 προέβλεπε για τους εκπαιδευτικούς των ΚΠΕ πρόσθετη αμοιβή 75.000 δραχμές δηλαδή 210 σημερινά ευρώ. Τα ΚΠΕ λειτούργησαν αποτελεσματικά μέχρι το 1997 μόνο με επιχορηγήσεις του ΥΠΕΠΘ και των συνεργαζομένων φορέων. Το ΚΠΕ Κλειτορίας συνέχισε και μετά το 1997 να λειτουργεί χωρίς Ευρωπαϊκή επιχορήγηση. Αυτό είναι καλό να το σκέφτεται κανείς για να συνειδητοποιήσει ότι τα ΚΠΕ είναι όπως και τα Σχολεία δομές του

Υπουργείου Παιδείας. Τον Ιούνιο του 1997 ο Υπουργός Παιδείας Γεράσιμος Αρσένης υπέγραψε σε ανοικτή εκδήλωση στο προαύλιο του ΚΠΕ Αργυρούπολης δεκαπενταετείς συμβάσεις συνεργασίας και την ένταξη στα χρηματοδοτικά προγράμματα του ΚΠΣ των έξι νέων Κέντρων μαζί με τους Δημάρχους και τον Πρόεδρο του ΕΙΝ (Φαραγγιτάκης, 2000).

Έτσι άρχισε μια μακρά διαδικασία αναβάθμισης και τροποποίησης υποδομών και αγοράς εξοπλισμών σύμφωνα με σχετικό προγραμματισμό που δόθηκε από τη Διεύθυνση Σπουδών και στήθηκαν κατάλληλες υποδομές για να λειτουργήσει η ΠΕ. Παράλληλα χρηματοδοτήθηκαν τα εκπαιδευτικά προγράμματα, τα επιμορφωτικά σεμινάρια, η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού, τα θεματικά δίκτυα και οι διεθνείς συνεργασίες.

Η επιτυχημένη λειτουργία των οκτώ πρώτων ΚΠΕ δημιούργησε αυξημένη ζήτηση και από άλλες περιοχές της χώρας. Έτσι μετά από διαδικασίες πραγματογνωμοσύνης για την ικανοποίηση των κριτηρίων με την ΥΑ Γ2/5861/10-1997 ιδρύθηκαν πέντε νέα ΚΠΕ (Αρναίας Χαλκιδικής, Δραπετσώνας, Σπετσών, Καλαμάτας και Λιθακιάς).

Μέχρι το 2000 ιδρύθηκαν τα ΚΠΕ Μακρινίτσας, Νάουσας, Θέρμου Αιτωλοακαρνανίας, Στυλίδας-Υπάτης, Πορροίων Σερρών και Κύμης Ευβοίας ενώ το ΚΠΕ Δραπετσώνας Πειραιά δεν είχε λειτουργήσει ακόμα. Άλλο σοβαρό πλήγμα για τον Πειραιά ήταν η προβληματική περίπτωση του ΚΠΕ Σπετσών. Άμεσα προέκυψε το θέμα της συμπλήρωσης της γεωγραφικής διασποράς σε όλη την επικράτεια. Η ΠΕΕΚΠΕ ζήτησε με επιμονή την ίδρυση ΚΠΕ σε νησιωτικές και άλλες περιοχές που εκδήλωσαν ενδιαφέρον. Μια σειρά προβλημάτων που εντοπίστηκαν άρχισαν να παίρνουν το δρόμο της επίλυσης. Τέτοια θέματα ήταν η λειτουργικότερη σύνδεση των ΚΠΕ με τα Σχολεία, ο ενεργότερος ρόλος τους σε θέματα διαχείρισης τοπικού περιβάλλοντος, η διεπιστημονική σύνθεση της ομάδας, η αρμονική συνεργασία με τους Υπευθύνους ΠΕ, η στήριξη από το 3^ο ΚΠΣ, η αυτόνομη διαχείριση λειτουργικών δαπανών, η συντονιστική παρακολούθηση και καθοδήγηση του έργου και η παροχή κινήτρων για του εκπαιδευτικούς των ΚΠΕ. Η ΠΕΕΚΠΕ είχε μια δυναμική παρέμβαση στο θέμα της χρηματοδότησης της ΠΕ από το 3^ο ΚΠΣ. Το 2002 ιδρύθηκαν 16 νέα ΚΠΕ: Βάμου Χανίων, Αρχανών Ηρακλείου, Κορθίου, Πεταλούδων, Ομηρούπολης, Ευεργέτουλα Λέσβου, Ιθάκης, Αμαρουσίου Αθηνών, Υπάτης Φθιώτιδας, Άμφισσας, Αράχθου, Μελίτης Φλώρινας, Ανατολικού Ολύμπου, Βερτίσκου, Έδεσσας και Παρανεστίου (Υ.Α./Γ2/72942/11-7-2002).

Η ίδρυσή τους συνοδεύτηκε από θεσμικές ρυθμίσεις και αλλαγές που έβαζαν τις βάσεις για αποτελεσματικότερη λειτουργία.

Κατοχυρώθηκε η παρουσία Βιολόγου, Φιλολόγου και Δασκάλου στην παιδαγωγική ομάδα και κλιμακώθηκε ο αριθμός των εκπαιδευτικών από 5 σε 7 και σε 9 ανάλογα με τα χρόνια λειτουργίας και το έργο του κάθε ΚΠΕ.

Αναπτύχθηκε σύστημα κριτηρίων επιλογής υποψηφίων με μεγάλο εύρος (180 μόρια) και τις εξής κατηγορίες (Υ.Α./57905/Γ2/4-6-2002):

- ο επιστημονική και παιδαγωγική κατάρτιση και συγκρότηση
- ο υπηρεσιακή κατάσταση και διδακτική εμπειρία
- ο άσκηση διοικητικών καθηκόντων και καθοδηγητικού έργου
- ο συγγραφικό και ερευνητικό έργο
- ο αξιολογικές εκθέσεις
- ο συνεκτιμώμενα κριτήρια συνέντευξης.

Συγκροτήθηκαν Διαχειριστικές Επιτροπές για να διαχειρίζεται τα έσοδα και τα έξοδα του Κέντρου δημιουργώντας προϋποθέσεις αυτόνομης βιωσιμότητας.

Στους εκπαιδευτικούς με κοινή ΥΑ των Υπουργείων Παιδείας και Οικονομικών δόθηκε μηνιαία αποζημίωση 221 ευρώ και στους Υπευθύνους 294 ευρώ (ΚΥΑ 2/36695/0022/18-7-02).

Εκδόθηκαν αναλυτικές οδηγίες για τα θεματικά δίκτυα, για τις συνεργασίες με τους Υπευθύνους ΠΕ και για τις διεθνείς συνεργασίες με κριτήριο πάντα την προσδοκώμενη ωφέλεια για τα Σχολεία (Υ.Α./Γ2/46672/9-5-02 & Υ.Α./Γ7/47587/16-5-2003). Τα Κέντρα υπάχθηκαν διοικητικά στις οικείες Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης (Νόμος 2896/2002).

Το ΥΠΕΠΘ συγκρότησε Συντονιστικό Κέντρο ΠΕ με έδρα στην Αργυρούπολη αφού στην Κεντρική Υπηρεσία δεν υπήρχε ούτε χώρος ούτε υποδομή. Το Συντονιστικό λειτούργησε με ευθύνη έμπειρων στελεχών ΠΕ και με τρεις αποσπασμένους από το ΥΠΕΠΘ εκπαιδευτικούς υποστηριζόμενο από ευέλικτη Συμβουλευτική Επιτροπή. Οργάνωσε πολυήμερα επιμορφωτικά σεμινάρια για στελέχη ΚΠΕ και ΠΕ, διαμόρφωσε λειτουργικούς πίνακες εμβέλειας, διεκπεραίωσε τις διαδικασίες έγκρισης λειτουργίας θεματικών δικτύων, πρότεινε εμπεριστατωμένο σχέδιο επιμόρφωσης τριών επιπέδων στο ΕΠΕΑΕΚ στηριζόμενο στην περιφερειακή λειτουργία και στην αξιοποίηση συνεργασίας ΑΕΙ, Ερευνητικών Ιδρυμάτων, ΚΠΕ και Υπευθύνων ΠΕ, έλυσε επιμέρους ζητήματα, οργάνωσε ετήσιες συναντήσεις, προώθησε τα θέματα των διαχειριστικών επιτροπών κ.λ.π.

Η συνεργασία των ΚΠΕ με τους Υπευθύνους ΠΕ, δηλαδή των δύο κύριων υποστηρικτικών θεσμών του εκπαιδευτικού συστήματος, είχε διάφορες εκφάνσεις στο πέρασμα του χρόνου, ανάλογα με τον βαθμό συναντίληψης της συμπληρωματικότητας των ρόλων αλλά και το βαθμό προσχώρησης σε συντεχνιακές και ανταγωνιστικές λογικές. Πλήθος Υπευθύνων Π.Ε. πρωτοστάτησαν στην ίδρυση ΚΠΕ στις περιοχές τους και στη συνέχεια συνεργάστηκαν αρμονικά με αυτά. Πολλοί μάλιστα βρέθηκαν να εργάζονται στο ΚΠΕ της περιοχής τους ως Υπεύθυνοι ή σε άλλες θέσεις προσπαθώντας να στηρίξουν προσωπικά την ανάπτυξη και τη λειτουργία του (Φαραγγιτάκης, 2008). Δυστυχώς όμως σε ορισμένες περιπτώσεις τα πρόσωπα δεν λειτούργησαν στο παραπάνω πλαίσιο. Υπήρξαν Υπεύθυνοι ΠΕ που δεν είδαν θετικά την ίδρυση και λειτουργία ΚΠΕ στην περιοχή τους ίσως νομίζοντας ότι έχαναν την πρωτοκαθεδρία. Ακραίο παράδειγμα συντεχνιασμού ήταν η ενυπόγραφη καταγγελία του Συντονιστικού Κέντρου ομάδας Υπευθύνων Β/θμιας κατά της ίδρυσης και της λειτουργίας και κατά των προσώπων που στελέχωναν το Συντονιστικό.

Το Συντονιστικό το 2004 μεταφέρθηκε στην κεντρική υπηρεσία του ΥΠΕΠΘ με μία μεγάλη και δυσκίνητη Συμβουλευτική Επιτροπή και από τότε αδρανοποιήθηκε και δεν ξαναλειτούργησε.

Το Νοέμβριο του 2004 ιδρύθηκαν δέκα νέα ΚΠΕ με την ΥΑ 134908/Γ7, η οποία επικύρωσε την πρόταση που έκανε η Επιτροπή Αξιολόγησης της προηγούμενης χρονιάς. Τα νέα ΚΠΕ ήταν: του Λαυρίου, της Νέας Κίου, του Θεοδώρου Ζιάκα Γρεβενών, του Καρπενησίου, των Κρεστένων, των Ανωγείων και της Νεάπολης στην Κρήτη, του Βελβεντού Κοζάνης, των Μολάων Λακωνίας και της Αγιάς Λάρισας και ακολούθησε τον Ιούλιο του 2006 η ίδρυση, 15 επιπλέον νέων ΚΠΕ ως εξής: Βιστωνίδας, Μαρώνειας, Φιλίππων, Κιλκίς, Γιαννιτσών, Γρεβενών, Σιάτιστας, Πραμάντων Ιωαννίνων, Ηραίας Αρκαδίας, Καστρίου Κυνουρίας, Μεσολογγίου, Θιναλίων Κερκύρας, Ιεράπετρας, Σμύνους Λακωνίας και Τροιζήνας.

ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Μια απλή ματιά στον χάρτη των ΚΠΕ δείχνει ότι οι στόχοι του Υπουργείου για γεωγραφική εξακτίωση και πληθυσμιακή αντιστοιχία σε σχέση με το μαθητικό δυναμικό δεν πραγματοποιήθηκαν και η ευθύνη βαραίνει τους αρμόδιους. Ο στόχος θυσιάστηκε στις πελατειακές σχέσεις κεντρικής εξουσίας με τοπικούς βουλευτές και δημάρχους. Χαρακτηριστικά στοιχεία της στρεβλής κατανομής και της καταπάτησης των κριτηρίων είναι τα παρακάτω αριθμητικά δεδομένα: Η περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας με συνολικό μαθητικό πληθυσμό γύρω στις 44.000 παιδιά έχει 6 ΚΠΕ και η περιφέρεια Αττικής με μαθητικό πληθυσμό πάνω από 500.000 παιδιά έχει μόνο 4 ΚΠΕ. Ο νομός Λασιθίου Κρήτης με 10.000 παιδιά έχει 2 ΚΠΕ και ο νομός Αθηνών με 350.000 παιδιά έχει 1 ΚΠΕ. Ο νομός Ηρακλείου Κρήτης με 47.000 παιδιά έχει 3 ΚΠΕ και ο νομός Ανατολικής Αττικής με 67.000 παιδιά έχει 1 ΚΠΕ. Ο νομός Πέλλας με 22.000 παιδιά έχει 2 ΚΠΕ και ο νομός Δυτικής Αττικής με 24.000 παιδιά δεν έχει κανένα (ΕΚΒΥ, 2008). Η εξαιρετικά αδύνατη, ως προς αυτό το σημείο, Διοικητική Περιφέρεια Αττικής όπου βρίσκεται το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού της χώρας και συνεπώς πολύ μεγάλος αριθμός Σχολείων μαθητών και εκπαιδευτικών υποβαθμίστηκε ακόμα περισσότερο από τις πρόσφατες αποφάσεις του Υπουργείου Παιδείας αφού τα υπάρχοντα ΚΠΕ Αργυρούπολης, Δραπετσώνας, Λαυρίου και Τροιζήνας βρέθηκαν να λειτουργούν(;) με 6, 3, 2 και 1 εκπαιδευτικό αντίστοιχα. Η προβληματική κατάσταση της στρεβλής κατανομής δημιουργεί αναντιστοιχία για τη δυνατότητα του μαθητικού και εκπαιδευτικού δυναμικού των Σχολείων της Νομαρχίας Αθηνών και γενικότερα της Περιφέρειας Αττικής να ασχοληθούν μέσω Κέντρων με θέματα του τοπικού περιβάλλοντος. Η αρχή των ίσων ευκαιριών για όλους τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς καταργείται στην πράξη και αυτό έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης και της αλληλεγγύης που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της εκπαίδευσης για την Αειφορία (Φλογαΐτη, 2006). Η Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία προϋποθέτει, σύμφωνα με τη διακήρυξη της διάσκεψης της Τιφλίδας και σύμφωνα με τις οδηγίες της UNESCO, ενασχόληση των νέων με τα τοπικά προβλήματα της παγκόσμιας οικολογικής κρίσης, ώστε με γνωστικό υπόβαθρο και αξιακό προσανατολισμό να δημιουργηθούν προϋποθέσεις συμμετοχικής αντιμετώπισης

τους (Διακήρυξη διακυβερνητικής διάσκεψης Τιφλίδας, 1977). Πέραν αυτού στις συνθήκες οικονομικής κρίσης που ζούμε δεν μπορούν ούτε οι οικογένειες των παιδιών της Αττικής να υποχρεωθούν να πληρώνουν για μεγάλες μετακινήσεις των παιδιών τους σε ΚΠΕ μακρινών περιφερειών ούτε τα χρήματα του ΚΠΣ να διατεθούν κατά κύριο λόγο για μετακινήσεις. Η περιφερειακή αναδιοργάνωση της Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφορία γίνεται εκ των αντικειμενικών όρων πιο αναγκαία από ποτέ (Φαραγγιτάκης & Σπανού, 2006). Γι' αυτό η Διοικούσα Επιτροπή του παραρτήματος ΠΕΕΚΠΕ Αττικής πρότεινε στο Υπουργείο και στην Περιφερειακή Διεύθυνση την ίδρυση ενός πλέγματος ΚΠΕ στην περιφέρεια ως εξής: στους πρόποδες της Πάρνηθας, στη βιομηχανική περιοχή Ασπροπύργου - Ελευσίνας, στη Γ' Αθηνών (Περιστέρι, Χαϊδάρι, Αιγάλεω), στα Βόρεια Προάστια, στην Πρωτεύουσα της χώρας Αθήνα και ακόμη σε έναν ακόμη άλλο δήμο της Α' Αθηνών.

Έτσι τα παιδιά και οι εκπαιδευτικοί της Αττικής θα μπορούν να ασχολούνται στο κοντινό τους ΚΠΕ με τα θέματα της περιοχής τους (μια και η ΠΕ / ΕΑ έχει ως βασική αρχή τη συνεργασία με τις τοπικές κοινωνίες) και να πηγαίνουν με βάση τα θεματικά τους ενδιαφέροντα πολυήμερη εκπαιδευτική εκδρομή σε ΚΠΕ της Περιφέρειας.

Η πολιτική ηγεσία του Υπουργείου θα πρέπει να αποφασίσει αν θεωρεί ότι τα ΚΠΕ είναι εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές μονάδες που στηρίζουν την ΠΕ και την ΕΑ σε επίπεδο Περιφέρειας ώστε να δημιουργούνται προϋποθέσεις διαχείρισης του τοπικού περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης από τους νέους και τους πολίτες του τόπου ή αν θεωρεί ότι τα ΚΠΕ είναι εκπαιδευτικές και επιμορφωτικές μονάδες που το έργο τους συνδυάζεται με εκδρομικές μετακινήσεις (οι οποίες έχουν και μεγαλύτερο κόστος).

Πρότασή μου είναι η πρώτη θεώρηση να αποτελεί το βασικό στόχο και η δεύτερη συμπληρωματικό στόχο.

Άλλο πρόβλημα που παρουσιάζεται είναι η ανάγκη συντήρησης των υποδομών που δεν μπορεί να καλυφθεί από το κοινοτικό πλαίσιο στήριξης, ούτε από τις πενιχρές επιχορηγήσεις των διαχειριστικών επιτροπών, αλλά και πιθανώς ούτε από τους Δήμους ή το ΕΙΝ λόγω της στενότητας των προϋπολογισμών. Αυτό, όπως προτείναμε στο συνέδριο της Ρόδου (Φαραγγιτάκης, 2005) μπορεί να αντιμετωπιστεί με ανάθεση τέτοιων έργων στον ΟΣΚ. Για να έχουμε Κέντρα κατασκευασμένα βιοκλιματικά, με εξοικονόμηση ενέργειας και με χρήση ήπιων μορφών (ηλιακής, αιολικής, γεωθερμικής) ώστε να συμβαδίζουμε με τις αρχές της Αειφορικής Ανάπτυξης, θα πρέπει ο ΟΣΚ να αναλάβει όλες τις κατασκευές και ανακατασκευές νέων και παλαιών ΚΠΕ. Τους νόμους τους φτιάχνουν οι κοινωνίες των ανθρώπων και καιρός είναι να αλλάξει ο νόμος του 1990.

Σε ότι αφορά τις υποδομές, υπάρχουν ακόμα και σήμερα ΚΠΕ που λειτουργούν με υποτυπώδεις υποδομές παρά τα όσα όριζαν οι ΥΑ, ως προϋποθέσεις ίδρυσης και λειτουργίας.

Το παραγόμενο έργο ανά ΚΠΕ εξαρτάται από πλήθος παραγόντων όπως είναι η στελέχωση, οι υποδομές, η προσβασιμότητα, οι πληθυσμοί του μαθητικού και εκπαιδευτικού δυναμικού, στους οποίους απευθύνεται, ο βαθμός καλής οργάνωσης και διοίκησής του, κ.ά. Στο Υπουργείο Παιδείας και στο ΕΙΝ υπάρχουν για τα 3 τελευταία τουλάχιστον χρόνια απολογιστικά στοιχεία και δείκτες πραγματοποίησης φυσικού αντικειμένου που θα ανέμενε κανείς να αξιοποιηθούν από μία χρηστή διοίκηση. Να αξιοποιηθούν για την κλιμάκωση της στελέχωσης και της χρηματοδότησης και για την αναμόρφωση του χάρτη της στρεβλής κατανομής. Η πεισματική άρνηση για αυτή την αυτονόητη εφαρμογή των αρχών της καλής διοίκησης και οργάνωσης γεννά ερωτηματικά.

Βέβαια πρέπει να παραδεχθούμε ότι υπήρξαν προβλήματα και από την πλευρά των εκπαιδευτικών. Ο εκπαιδευτικός θα έπρεπε να επιλέγει την απασχόληση στο ΚΠΕ κυρίως για να υπηρετήσει την ΠΕ και όχι με βάση κίνητρα εξυπηρέτησης προσωπικών του αναγκών (π.χ. για να 'ναι κοντά στο σπίτι του, για να αποφύγει το έργο του Σχολείου, για να κάνει ταξίδια, για να βρει ελεύθερο χρόνο για το διδακτορικό του κ.ο.κ.). Αντίθετα οι ανάγκες κανονικής λειτουργίας αυτής της σύνθετης εκπαιδευτικής και επιμορφωτικής δομής απαιτούν μεγιστοποιημένη προσπάθεια όπως αυτή που καταβάλλει η πλειονότητα των εκπαιδευτικών των ΚΠΕ. Απαιτεί να βάλουμε το «εμείς» πάνω από το «εγώ», τις ανάγκες της κοινωνίας μας για σωστή ποιοτική εκπαίδευση πάνω από τα μικροσυμφέροντα. Άλλωστε η όλη φιλοσοφία της υπόθεσης της Αειφορικής Ανάπτυξης απαιτεί να προτάξουμε το κοινωνικό συμφέρον από το ατομικό.

Δεκαεπτά χρόνια τώρα αναπτύσσεται μια κολοσσιαία προσπάθεια από τους εκπαιδευτικούς των παλαιών και των μεταγενεστέρων ΚΠΕ. Εκατοντάδες χιλιάδες μαθητές έχουν παρακολουθήσει στην τάξη, στο εργαστήριο και στο πεδίο δεκάδες προγράμματα ποικίλης θεματολογίας στα οποία εφαρμόζονται οι αρχές της ΠΕ και σύγχρονες μεθοδολογίες. Διεπιστημονική θεώρηση, βιωματική προσέγγιση, άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία, ανάπτυξη δημοκρατικού διαλόγου, ομαδοσυνεργατική μάθηση, καλλιέργεια κριτικής σκέψης, μέθοδοι project και επίλυσης προβλήματος, πέρασμα απ' τα λόγια στις πράξεις. Με κέφι, ευρηματικότητα, επιστημονική τεκμηρίωση και παιδαγωγικές τεχνικές ανοιχτών οριζώντων οι εκπαιδευτικοί αναπτύσσουν και υλοποιούν εξαιρετικά προγράμματα που υποστηρίζονται από εκπαιδευτικό υλικό υψηλής ποιότητας για το δάσκαλο και το μαθητή.

Χιλιάδες Εκπαιδευτικοί έχουν παρακολουθήσει στα ΚΠΕ πολυήμερα σεμινάρια επιστημονικής και παιδαγωγικής κατάρτισης και εκπαιδευτικής πρακτικής.

Οι διεθνείς συνεργασίες έδωσαν τη δυνατότητα της διεθνούς εμπειρίας και των ευεργετικών συνεπειών της σε μαθητές και εκπαιδευτικούς Σχολείων που ενεπλάκησαν αλλά και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών των ΚΠΕ που συμμετείχαν.

Αλλά και τα θεματικά δίκτυα, τοπικά, περιφερειακά και εθνικά έδωσαν τη δυνατότητα οργανωμένης επιστημονικής και παιδαγωγικής υποστήριξης και συμμετοχής σε ευρύ επικοινωνιακό πλαίσιο σε εκατοντάδες Σχολεία.

Πολύ ευχαριστημένες είναι και οι τοπικές κοινωνίες με την οικονομική ενίσχυση εισοδημάτων επαγγελματιών, από απορρόφηση κονδυλίων του ΕΠΕΑΕΚ και από δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Βλέπουμε ότι παρόλα τα προβλήματα έχει γίνει ένα μικρό θαύμα στα πλαίσια του προβληματικού μας εκπαιδευτικού συστήματος. Είναι ιδιαίτερα αισιόδοξο το γεγονός ότι πολλοί νέοι συνάδελφοι ενδιαφέρονται και παίρνουν τη σκυτάλη της συνέχειας από τους παλιούς. Γιατί το Υπουργείο Παιδείας δεν χτίζει πάνω στα θετικά στοιχεία της προσπάθειας, διορθώνοντας κάποια από τα κραυγαλέα αρνητικά που αναφέραμε και ενισχύοντας τουλάχιστον θεσμικά την ευαισθησία και το ενδιαφέρον των εκπαιδευτικών που προσφέρονται να διαθέσουν τις δυνάμεις τους γι αυτή τη σπουδαία υπόθεση; Αντίθετα, κατά το τρέχον σχολικό έτος και με τον τρόπο που αντιμετώπισε τα ΚΠΕ (στελέχωση, χρηματοδότηση, λειτουργία, επιδόματα κ.ά.) τους προσέβαλε δημιουργώντας αισθήματα απαξίωσης και πίκρας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αριανούτσου Μ. - Φαραγγιτάκης Γ. (1996). *ΠΕ στα χερσαία οικοσυστήματα της Ελλάδας*, ΥΠΕΧΩΔΕ.
- Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Ελληνικό Κέντρο Βιοτόπων - Υγροτόπων (2008). «*Μελέτη εκπόνησης Επιχειρησιακού Σχεδίου για την ΕΑΑ*»: Παράρτημα 3: *Διδακτικό προσωπικό και μαθητικός πληθυσμός ανά Περιφέρεια και νομό της Ελλάδας*.
- Νόμοι για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και για τα ΚΠΕ (1892/90, 2896/2002).
- Σκούλλος Μ. (2004). «Περιβαλλοντική Εκπ/ση και Εκπ/ση για την Αειφορία». Πρακτικά 2^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου της ΠΕΕΚΠΕ με θέμα: *Βιώσιμη ανάπτυξη, Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, τοπικές κοινωνίες*, 15-17 Οκτωβρίου 2004, Χαλκιδική.
- Υπουργικές Αποφάσεις για θεσμικό πλαίσιο ΚΠΕ, ίδρυση και στελέχωση ΚΠΕ, διαχειριστικής επιτροπής και συντονιστικού: Υ.Α./1242/1993, Υ.Α./Γ2/3219/11-5-1995, Υ.Α./Γ2/5861/10-1997, Υ.Α./57905/Γ2/4-6-2002, ΚΥΑ Υπουργείου Παιδείας & Οικονομικών 2/36695/0022/18-7-02, Υ.Α./Γ2/46672/9-5-02, Υ.Α./Γ2/72942/11-7-2002, Υ.Α./Γ7/47587/16-5-2003, Υ.Α./65216/Γ7/2-7-2003, Υ.Α./Γ7/134908/11-2004
- Φαραγγιτάκης Γ. (1996). «Η πολιτική της Δ/σης Σπουδών Β/θμιας Εκπ/σης του ΥΠΕΠΘ στην ΠΕ». Επιμ. Ιατρού Γ. & Μαρδίρης Θ.: *Οικολογία-Κοινωνία-Εκπαίδευση* (σελ. 257-268), Νέα Σύνορα-Λιβάνη.
- Φαραγγιτάκης Γ. (2000). «ΚΠΕ: Αποτίμηση της μέχρι τώρα πορείας του θεσμού – Μελλοντικές προοπτικές». Πρακτικά του Πανελληνίου Θεματικού Συνεδρίου ΚΕΜΕΤΕ-ΟΛΜΕ, Κλειτορία.
- Φαραγγιτάκης Γ. (2005). «Προτάσεις για την βιωσιμότητα των ΚΠΕ». Στα πρακτικά του 12^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου ΚΠΕ, Ιούνιος 2005, Ρόδος.
- Φαραγγιτάκης Γ. (2008). «Η εξέλιξη του θεσμού των ΚΠΕ». Στα πρακτικά του 15^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου ΚΠΕ με τίτλο: *Η 15^{ετης} εμπειρία των ΚΠΕ ως εφαλτήριο για το μέλλον: ΠΕ και αειφόρος ανάπτυξη* (σελ.27-35), 26-29 Ιουνίου 2008, Κλειτορία.
- Φαραγγιτάκης Γ.- Σπανού Μ. (2006). «Εκπαίδευση για την Αειφορία και ΠΕ στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα». Στα πρακτικά του 2^{ου} Συνεδρίου ΣΠΠΕ Σχολικών Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, ΥΠΕΠΘ-Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Αθήνα.

Φλογαΐτη Ε. (2006). *«Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία»*. Ελληνικά Γράμματα.